

ВИДИ КРИПТОВАЛЮТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ОБІГУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ

TYPES OF CRYPTOCURRENCIES AND FEATURES OF THEIR CIRCULATION: LEGAL ASPECTS

Пархоменко М.М., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри права

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Тубань О.В., аспірант

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України*

Ціллю статті є проведення аналізу, визначення і надання характеристики особливостям функціонування окремих видів криптовалюти, визначення характерних рис і відмінностей обігу криптовалюти у порівнянні від обігу фіатних грошей, надання пропозицій. Методи дослідження. Виявлення різних видів криптовалюти, надання характеристики їх обігу, порівняння окремих елементів правового режиму обігу криптовалюти із відповідними елементами класичних грошей потребують застосування комплексу різних методів наукового пізнання – порівняльно-правового, системно-структурного, структурно-функціонального, аналізу та синтезу, формально-юридичного, діалектичного, історично-правового та інших. За допомогою цих методів можна поставити перед собою і сформулювати ціль статті та спробувати її досягти, а також описати результати у висновках до роботи. Результати. У науковій статті вказано на існування близько 19 тисяч криптовалют в мережі інтернет. Виявлено і схарактеризовано три основні їх групи: біткойн, альткоїни, токени; надано стислу характеристику кожній групі, висвітлено специфіку та особливості обігу. Виявлено позитивні та негативні сторони (ризики) здійснення операцій із криптовалютою, а також проаналізовано відмінності криптовалюти та традиційних (фіатних) грошей. Показано, що не дивлячись на нечинність прийнятого Закону України «Про віртуальні активи», операції з криптовалютою користуються великим попитом. Це є наслідком тривалої відсутності нормативного закріплення відносин із криптовалютою. Але відсутність чинної правової бази лише додає нових ризиків учасникам відносин на ринку криптовалюти. Зазначено, що уже Кодекс України з процедур банкрутства легітимізував відносини із криптовалютою під назвою «електронні гроші». Визначено переваги емісії та обігу криптовалют у порівнянні із емісією та обігом класичних грошей. Ці переваги дозволяють українцям продовжити інвестувати у криптовалюти, а Україні залашати на п'ятому місці у світі за кількістю користувачів ID-гаманцями біткойнів. Підтримано пропозиції учених щодо легітимації операцій із «майнінгу» криптовалют, запровадження їх ліцензування, оподаткування доходів від них, запровадження заходів відповідальності для порушників та ін.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальні активи, правовий режим, електронні гроші, суб'єкт господарювання, банк, технологія блокчейн, біткойн, правове регулювання, ID-гаманець, емісія криптовалюти.

The purpose of the article is to analyze, define and characterize the peculiarities of functioning of certain types of cryptocurrency, to identify the characteristics and differences of cryptocurrency circulation in comparison with fiat money circulation, and to provide suggestions. Research methods. Identification of different types of cryptocurrencies, characterization of their circulation, and comparison of certain elements of the legal regime of cryptocurrency circulation with the relevant elements of classical money require the use of a complex of various methods of scientific cognition – comparative legal, systemic-structural, structural-functional, analysis and synthesis, formal legal, dialectical, historical and legal, and others. With the help of these methods, one can set and formulate the purpose of the article and try to achieve it, as well as describe the results in the conclusions to the work. Results. The scientific article indicates the existence of about 19 thousand cryptocurrencies on the Internet. Three main groups of cryptocurrencies are identified and characterized in the article: bitcoin, altcoins, and tokens; provides a brief description of each group, and highlights the specifics and features of circulation. Article identifies the positive and negative aspects (risks) of cryptocurrency transactions and analyzes the differences between cryptocurrency and traditional (fiat) money. It is shown that despite the invalidity of the adopted Law of Ukraine "On Virtual Assets", cryptocurrency transactions are in great demand. This is a consequence of the long-standing absence of regulatory framework for relations with cryptocurrencies. However, the absence of an effective legal framework only adds new risks to participants in the cryptocurrency market. It is noted that the Code of Ukraine on Bankruptcy Procedures has already legitimized relations with cryptocurrency under the name "electronic money". Article identifies the advantages of issuing and circulating cryptocurrencies in comparison with the issuance and circulation of classical money. These advantages allow Ukrainians to continue investing in cryptocurrencies, and Ukraine remains in fifth place in the world in terms of the number of users of bitcoin ID-wallets. The author supports the proposals of scientists to legitimize cryptocurrency mining operations, introduce their licensing, taxation of income from them, and introduce liability measures for violators, etc.

Key words: cryptocurrency, virtual assets, legal regime, electronic money, business entity, bank, blockchain technology, bitcoin, legal regulation, ID-wallet, cryptocurrency issue.

Вступ. У сучасному світі спостерігається значний розвиток інформаційних технологій, який обумовив появу нових платіжних систем, фінансових інструментів, різних методів і платформ розрахунків. Це стало відповіддю окремих громадян та бізнес-груп на сучасні кризи у світовій економіці і політиці. Криптовалюта є новим сучасним продуктом. Вона є засобом обігу, платежів, принципово відмінним від традиційних. Сьогодні широко відомо про появу та функціонування електронних або віртуальних грошей, проте глибока обізнаність про механізм функціонування криптовалют та можливості їх повноцінного використання або здійснення розрахунків, фінансування проектів є залишається низькою. Тому схарактеризувати основні види криптовалют, виділити їх характерні особливості, роз'яснити переваги та недоліки криптовалют різних видів, проаналізувати стан, спрогнозувати

динаміку та перспективи розвитку ринку криптовалют є доволі важливим. Для цього потрібно визначити переваги використання різних криптовалют, серед яких рівні умови використання користувачами, безмежні можливості транзакцій, їх прозорість, відсутність ускладнень під час здійснення міжнародних переказів, неможливість заблокувати чи заморозити криптовалютний гаманець і кошти на ньому, відсутність комісії за проведення транзакцій, відкритий код криптовалюти, децентралізованість та ін. Також потрібно позначити сучасні певні підходи до визначення фінансово-правової природи криптовалют.

Людство вперше дізналося про криптовалюту 31 жовтня 2008 року, визнавши її новим фінансовим явищем чи грошовим сурогатом, коли у мережі інтернет було описано і запущено в генерування та обіг перший вид криптовалюти – біткойн [1, с. 34]. Сьогодні існує декілька тисяч

різних видів криптовалюти, але її правовий режим досі однозначно не визначено. У зв'язку з цим існує проблема бухгалтерського обліку криптовалюти суб'єкта господарювання та ряд інших проблем. У деяких країнах операції із криптовалютою легітимовані. В Україні прийнятий 17 лютого 2022 року Закон «Про віртуальні активи» до сьогодні чинності не набрав [2]. На це є багато причин. Та зараз уявляється важливим для подолання проблеми повноцінної легітимації операцій із криптовалютою в Україні (а часткова легітимація сьогодні відбулася у Кодексі України з процедур банкрутства [3] на що вказали українські дослідники, зокрема член-кореспондент НАПрН України Т. Коломоєць [4]) класифікація видової різноманітності криптовалют та виявлення особливостей їх обігу.

Аналіз наукових джерел. Проблематикою правового визначення сутності та виявлення особливостей розвитку криптовалют, їх видів, переваг та недоліків опікувалися досвідчені вчені та молоді дослідники з різних галузей і сфер науки. Серед них можна назвати роботи таких дослідників, як: Б. Деревянко [1], В. Дядик [5], Т. Коломоєць [4], М. Король, І. Дір, В. Вароді [6], Б. Лапчук [7], В. Левицький, С. Радинський, С. Радинська [8], О. Лов'як, Т. Лозова [9], І. Момот, Ю. Момот, Д. Козенков [10], В. Рядінська [11], В. Івахню [12], О. Усатенко, А. Макурін [13] та ін. Проте залишилися без чіткої відповіді питання про види, особливості функціонування криптовалют, що вказує на необхідність проведення додаткових досліджень.

Методи дослідження. Виявлення різних видів криптовалют, надання характеристики їх обігу, порівняння окремих елементів правового режиму обігу криптовалют із відповідними елементами класичних грошей потребують застосування комплексу різних методів наукового пізнання – порівняльно-правового, системно-структурного, структурно-функціонального, аналізу та синтезу, формально-юридичного, діалектичного, історично-правового та інших. За допомогою цих методів можна поставити перед собою і сформулювати ціль статті та спробувати її досягти, а також описати результати у висновках до роботи.

Формулювання цілі роботи. Ціллю статті є проведення аналізу, визначення і надання характеристики особливостям функціонування окремих видів криптовалюти, визначення характерних рис і відмінностей обігу криптовалюти у порівнянні від обігу фіатних грошей, надання пропозицій.

Криптовалюта: види, правова природа, особливості обігу. Назва криптовалюта – це комбінація слів «криптографія» та «валюта». У криптографії використовуються новітні досягнення математики та електроніки для захисту коштів і накопичень, щоб ніхто інший не зміг ними заволодіти та витратити їх на власну користь всупереч інтересам законного власника. На сьогодні у світі функціонує декілька тисяч різновидів криптовалюти. Але найпершими були лише біткойни, які монополично використовувалися у криптопросторі кілька років після своєї появи. Надалі почали з'являтися інші види цифрових монет окрім біткойнів, а саме токени та альткоїни, а потім інші. Кожна група криптовалют має свої відмінності, переваги та недоліки. Електронні гроші прийнято називати цифровою валютою, яка має властивості фіатних грошей. Цифровими можна назвати всі види віртуальних валют та криптовалюту. Іноді зустрічається й інша назва цифрових грошей – «кіберготівка». Українські дослідники звертають увагу на те, що у Кодексі України з процедур банкрутства застосовано термін «електронні гаманці боржника (у тому числі депозитні рахунки), відкриті в банках та інших фінансово-кредитних установах, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей в Україні та за кордоном» [4, с. 657; 3]. Під біткойнами розуміється криптовалюта, яка з'явилася пер-

шою, але яка й досі вона залишається провідною з усіх цифрових монет, зважаючи на ринкову капіталізацію.

Криптовалюта є одним із основних різновидів віртуальної валюти. Програму її функціонування розробляють відомі чи невідомі особи або їх групи і запускають криптографічними засобами за допомогою математичних обчислень, пов'язаних з технологією блокчейн. До найбільш поширених видів криптовалюти відносять також альткоїни, стейблкойни та інші їх різновиди. Мова йде про віртуальну та цифрову валюту, що функціонує у мережі інтернет, яку створили за допомогою складних криптографічних алгоритмів. Вважається, що сьогодні функціонують близько дев'ятнадцяти тисяч різновидів програм обігу криптовалют. І кожна програма має свої особливості. Перш ніж почати розглядати особливості функціонування різних видів цифрових монет, слід зазначити, що токени поділяються на декілька великих груп. Кожна із груп має певні унікальні особливості. Але при цьому кожна із груп має і спільні риси із іншими групами криптовалют. За різновидом функціонування програми емісії та обігу умовно виділяють три великі групи криптовалют: альткоїни; токени; біткойни.

Альткоїни є альтернативними віртуальними монетами, програму обігу яких було розроблено за аналогією із програмою обігу біткойнів, але модифіковано і перероблено.

Токени не можна вважати класичною криптовалютою. Мова йде про деякі із видів грошових сурогатів. Також можна порівняти їх із віртуальними цінними паперами. Іноді токени називають просто електронними жетонами. Вони мають певні відмінності від криптомонет. Зокрема токени можуть емітуватися як децентралізовано, так і централізовано. Якщо криптомонети у будь-якому разі ґрунтуються на технології блокчейну, то токени можуть ґрунтуватися на інших технологіях.

Біткойн є найпершою криптовалютою, яка досі залишається провідною цифровою монетою за ринковою капіталізацією. Це глобальна однорангова електронна платіжна система, яка дозволяє сторонам здійснювати угоди без посередників від імені банку чи іншої фінансової організації. Ця криптовалюта часто розглядається як цифрова альтернатива класичним валютам та золоту. У біткойна є низка відомих важливих відмінностей від традиційних паперових грошей, до яких ми звикли: обмежена емісія та відсутність посередників.

Однією із багатьох причин розробки і запуску програми обігу біткойнів було намагання зменшити зовнішній вплив на валюту чи то державного (національного) банку, чи то якоїсь фінансової системи або структури, чи то уряду держави, чи якогось правителя. Віртуальні монети передаються користувачами один одному через перерахування з одного електронного гаманця на інший. При цьому програма емісії нових монет криптовалюти є незалежною від будь-яких осіб, компаній чи держав. Програма працює автономно без втручання будь-якого банку чи фінансової установи. Жодні монополісти на управління емісією альткоїнів, гаманцями клієнтів, операціями між ними відсутні. Усі відомі види альткоїнів емітуються і перерозподіляються автономно і вільно у власній мережі з використанням технології розподільного реєстру. Найбільш відомим і поширеним прикладом цього є технологія блокчейну. Кожен з альткоїнів є унікальним.

Для того, щоб отримати можливість вільно розпоряджатися власними одиницями криптовалюти, не втратити їх та не стати жертвою зловмисників, потрібно якомога більше знати про кожен із видів токенів та правила користування ними. Криптомонети передаються користувачами від одного до іншого за допомогою електронних гаманців. Банки участь в цьому не беруть, як і інші платіжні системи чи фінансові установи. Система цифрових монет є децентралізованою. Історії кожної транзакції (блокчейну) збе-

рігаються на пристроях великої кількості користувачів. Єдиний централізований комп'ютер відсутній.

Відомо тисячі видів криптовалюти, проте не всі з них економічно привабливі та користуються попитом. Більше того, можна сказати, що абсолютна більшість із них не є цікавими потенційним власникам. Можна виділити топ-10, тобто 10 найпопулярніших видів криптовалют: Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Tether USDt (USDT), BNB (BNB), XRP (XRP), Solana (SOL), USDC (USDC), Cardano (ADA), Dogecoin (DOGE), Avalanche (AVAX) [14]. Названі види криптовалюти отримали попит на ринку віртуальних грошей, а технологія блокчейн впроваджується далеко за межами сфери фінансів. Тому уряди різних країн, їх центральні (національні банки), інші організації розпочали випуск своїх віртуальних грошей. Цифрову валюту центральних банків визнано скорочено звати CBDC.

На жаль, в Україні до сьогодні відсутнє чинне законодавство, яким би визначався правовий режим операцій із криптовалютою. 10 листопада 2014 року НБУ видав Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin, в якому визнав біткойн грошовим сурогатом, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це протирічить нормам українського законодавства [15]. І хоча відтоді минуло майже десять років і погляди громадян та чиновників дещо змінилися, проте чинне законодавство з визначенням правил обігу криптовалют досі відсутнє. Неможливість впливу на обіг криптовалют викликає децентралізованим характером їх обігу. Прийнятий, проте нечинний Закон України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року розроблявся для легалізації та правового супроводу операцій із криптовалютою [2]. Але через відсутність його узгодження із нормами Податкового кодексу України й іншими актами законодавства він так і не набрав законної сили.

Ринок криптовалют успішно функціонує на світовому фінансовому ринку. Але впровадження у грошовий обіг криптовалют підтримується далеко не всіма країнами світу. В деяких країнах операції із криптовалютою легітимуються повністю, у деяких – частково, а в деяких повністю забороняються. Очевидно причина останнього у тому, що особливості функціонування криптовалюти, особливості її емісії та придбання суттєво відрізняються від особливостей функціонування фіатних валют [6, с. 173]. Можливо наразі відокремити загрози та переваги, пов'язані з їх використанням. Перевагами обігу криптовалют є відсутність зовнішнього чи внутрішнього адміністратора, анонімність, можливість для таємного інвестування, відносна надійність, незалежність від політичного стану, швидкість дій, простота транзакцій тощо [10]. Проте операції із криптовалютою викликають багато сумнівів, таких як утрата пароля або доступу до електронного гаманця, загрози хакерських атак, неможливість внесення до статутного капіталу корпоративних суб'єктів господарювання. Не слід відкидати й економіко-правовий ризик, який полягає у можливості падіння попиту на криптовалюту через підвищення попиту на реальні товари, економічну кризу, світову війну тощо, або через заборону державою однієї і появу нової криптовалюти [1, с. 38].

Але, як будь-яка фіатна або електронна валюта, криптовалюта має низку переваг та недоліків. До перших можна віднести: – повну прозорість розрахунків, – відсутність контролю за мережею, – забезпечений захист, – можливість здійснення анонімних розрахунків, – відсутність залежності курсу криптовалюти від політичних умов або діяльності центральних (національних) банків країн, що є привабливим для інвесторів, – можливість використання «нецілого числа» монет, тобто їх роздроблення. У свою чергу, серед недоліків криптовалют можна назвати те,

що в разі втрати паролю або доступу до електронного гаманця наявна криптовалюта буде повністю втрачена. І для власника гаманця не матиме значення чи доступ до його ID-гаманця отримала інша особа, яка привласнила належні йому віртуальні монети криптовалюти, чи належні йому одиниці (монети) криптовалюти не дістануться нікому, зокрема і йому самому. Також присутня технічна складність використання монет криптовалюти, імовірність хакерських атак. Також криптовалюта часто може бути інструментом чорних ринків, призначеним для ухилення від сплати податків або уникнення негативних наслідків санкцій [10, с. 716–717]. Тому у світі часто ставиться під сумнів законність криптовалют. В Україні є різні підходи до легалізації цього ринку. Найбільш поширена ідея полягає в тому, що криптовалютні операції та доходи слід оподатковувати на загальних підставах залежно від статусу, який надається цифровим монетам [13].

Після Канади та США Україна належить до третьої групи держав за класифікацією, адже відносини із криптовалютою тут і досі не знайшли свого правового врегулювання. Попри те, що у 2016 році Українська біржа стала першим у світі майданчиком, де здійснювалися торги ф'ючерсами на криптовалюту, національне законодавство України досі не регулює криптовалютну діяльність та не містить категорій, до яких можна було б віднести чи пріврівняти віртуальну валюту. Однакове врегулювання відносин із криптовалютою, електронними грошима є неможливим з огляду на їхню природу й характерні особливості [5, с. 269]. Це є підставою для визнання за криптовалютою особливого правового режиму, враховуючи усі притаманні їй ознаки.

На думку В. Дядик, щоб держава могла ефективно регламентувати операції з криптовалютами необхідно: – визначити механізми мінімізації ризиків; – встановити, чи відповідає криптовалюта якійсь із категорій, яка вже знайшла своє закріплення в національному законодавстві; – вирішити, чи визначати криптовалюту законним платіжним засобом або ж наділити її лише окремими функціями; – розробити механізм оподаткування операцій з криптовалютою із внесенням змін до національного податкового законодавства та вирішити питання щодо ліцензування криптовалютного бізнесу, а саме діяльності криптовалютних бірж та компаній [5, с. 270].

Для визначення фінансово-правової природи криптовалюти та виявлення особливостей її обігу найбільш доречним і логічним є застосування функціонального підходу. Це передбачає виявлення і проведення аналізу функцій грошей, якими є: – міра вартості, – засіб накопичення, – засіб обігу, – засіб платежу та – «світові гроші». Розглядаючи такий підхід стосовно криптовалют можна констатувати, що за їх допомогою можливо забезпечити масштаб цін, тобто вимірювати вартість різноманітних товарів, в результаті чого такі товари можуть бути порівняні між собою і обміняні [8, с. 41]. Це означає, що криптовалюти виконують функцію міри вартості. За допомогою криптовалют можливо зберігати частину отриманих доходів з метою їх використання в майбутньому. Це свідчить про те, що криптовалютам притаманна функція засобу накопичення. Далі, за допомогою криптовалют можливо розрахуватися за товари, вони виступають посередниками у процесі обігу товарів, тобто криптовалютам притаманна функція обігу грошей. Окрім того за допомогою криптовалют можна не лише набувати товари, але й здійснювати платежі. Тобто їм притаманна функція засобу платежу. І нарешті, криптовалюти, вірогідно, можуть виконувати функцію «світових грошей», при цьому не гірше, а часто і краще, ніж будь-які інші види грошей [11, с. 155–156]. Саме криптовалюти мають певні особливості (анонімність використання, що може бути порівняна з готівковими грошовими коштами; використання в режимі онлайн, внаслідок чого операції з ними займають мало часу; зниження

витрат грошового забезпечення; низькі вимоги до забезпечення безпеки тощо), які дозволяють їм здійснювати функцію «світових грошей» навіть ефективніше, ніж традиційним грошам [9, с. 105]. Таким чином, криптовалюти виконують функцію міри вартості, засобу накопичення, обігу, засобу платежу, «світових грошей». За їх допомогою можливо: зберігати частину отриманих доходів з метою їх використання в майбутньому; розраховуватися за товари; вони виступають посередниками у процесі обігу товарів; дозволяють як просто купувати товари у мережі інтернет, так і здійснювати будь-які платежі.

Основні відмінності криптовалют від традиційних грошей. Існує думка, що криптовалюта є наступним етапом еволюції грошей. Відомо, що еволюція грошей це досить складний та довготривалий процес із залученням різних державних інститутів. Шанувальники криптовалют вважають, що саме зараз відбувається процес виникнення нової форми грошей. Тому актуальним є питання порівняння основних особливостей та характеристик криптовалют та традиційних грошей. Існує значна відмінність інституційних характеристик криптовалют та традиційних грошей. Криптовалютам притаманна децентралізованість емісії, натомість традиційні гроші випускаються централізовано [7, с. 280–281]. У цьому можна виділити як позитивну, так і негативну характеристику. Емісія криптовалют є глобальною, поширюється на весь світ, є майже безкоштовною, а традиційні гроші випускаються державними установами, вимагають витрат на розробку, матеріали, випуск та поширення. Часто випуск окремих монет із сплавів різних недорогоцінних металів може коштувати більше за їх номінал. Існують конкретні правила випуску криптовалют, які є прозорими. Цього не можна сказати про емісію традиційних грошей, випуск яких може відбуватися залежно від економічної чи політичної ситуації у країні. Також між криптовалютою та фіатними грошима існує різниця за формою. Перші є записом у віртуальному гаманці власника, тоді як традиційні гроші існують у формі монет, паперових і електронних грошей. Вартість криптовалют визначається попитом та пропозицією, а вартість традиційних грошей залежить від ринку, політики уряду і центрального банку, очікувань інвесторів і покупців тощо. Криптовалюта захищена від підробок завдяки технології блокчейн, чого не скажеш про гроші традиційні. Вагомою різницею є і те, що у криптовалюти немає забезпечення, а у звичайних грошей є. Це може бути ВВП країни та міжнародні резерви [7, с. 280]. Також класичні гроші забезпечуються золотовалютними запасами і природними багатствами країни. Противники криптовалют вважають, що є багато причин не довіряти їй. Серед основних аргументів є наступні: – високий загальний ризик у сфері безпеки, – ризики банкрутства, – ризики шахрайства [12]. Якщо оцінимо основні риси традиційних грошей, то стає очевидною велика різниця між ними та криптовалютою. Проведений поверховий аналіз показує, що криптовалюта не виконує повною мірою такі функції грошей, як міра вартості та засобу обігу і платежу. Але можна впевнено констатувати, що криптовалютам притаманні окремі властивості традиційних грошей. Мабуть через це економісти, фінансисти, юристи, молоді і досвідчені вчені з різних країн і частин світу досі не мають однозначної відповіді чи є криптовалюти грошима і чим взагалі є криптовалюти. Крім цього, багато операцій із криптовалютою, зокрема операції із «майнінгу» криптовалюти, мають схожість із

легальними видами господарської діяльності [16]. Тому слід погодитися із висновком про те, що потрібен розвиток господарського та іншого законодавства у сторону введення зобов'язань із реєстрації «майнерів» криптовалюти як суб'єктів підприємницької діяльності, запровадження ліцензування їхньої діяльності, оподаткування доходів від неї, нормативного визначення заходів відповідальності до порушників і забезпечення повноцінного державного регулювання і стимулювання такої діяльності за посередництва основних засобів регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання [16, с. 173].

Висновки. На основі проведеного аналізу і завдяки застосуванню інших методів пізнання виділено три окремі великі групи видів криптовалют, надано характеристику їм характеристику і порівняння особливостей їх обігу із рисами обігу фіатних грошей. Так, визначено, що у сучасному світі існує велика кількість видів криптовалют, десь близько дев'ятнадцяти тисяч різновидів. За особливостями емісії та обігу їх можна розподілити на три основні характерні типи: біткойн, альткойни, токени. Кожна з цих груп має свої особливості. У держави, державних і недержавних фінансових інституцій, потенційних власників криптовалют, інвесторів різне ставлення до інвестування у криптовалюту та на проведення розрахункових операцій із ними. Значна кількість країн світу легалізувала такі операції, оподатковує доходи від них. Та є окремі країни, які досі мають застереження до розрахунків криптовалютою, а також певний відсоток пересічних людей, які негативно ставляться до цього феномену сучасності. Причинами цього серед інших можна визнати довготривалу відсутність чіткого правового супроводу операцій із криптовалютою. На жаль, сьогодені нормативно-правова база України не дає ґрунтовних пояснень щодо врегулювання відносин на ринку криптовалют. Це породжує закономірний дисбаланс, який полягає у тому, що економічні нововведення випереджають розвиток законодавства, яке регулює взаємовідносини суб'єктів у сфері розрахунків та платежів. Відсутність правової бази спричинює посилення можливих валютних ризиків суб'єктів національної системи господарювання. Треба досягти до пропозицій учених щодо легітимації операцій із «майнінгу» криптовалюти із їх ліцензуванням, оподаткуванням доходів від них, запровадження заходів відповідальності для порушників тощо.

Перевагами криптовалют є відсутність зовнішнього чи внутрішнього адміністратора, анонімність, зручність для інвестування, відносна надійність, незалежність від політичної ситуації, оперативність, спрощення транзакцій тощо. Однак, як і будь-яке інше нове явище, криптовалюта викликає чимало сумнівів, а також значну кількість ризиків, – таких як втрата пароля або доступу до електронного гаманця, можливість хакерських атак, неможливість внесення до статутного капіталу корпоративних суб'єктів господарювання. Незважаючи на це, українські ІТ-фахівці продовжують інвестувати у криптовалюту, в результаті чого Україна посідає 5 місце у світі за кількістю користувачів ID-гаманцями біткойнів.

Перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз вимагає узагальнення і продовження, а подальші наукові дослідження слід спрямовувати у бік реалізації запропонованих ідей та пропозицій, а саме – подальшої класифікації і систематизації видів криптовалют, визначення характеристик, визнання правової сутності криптовалют через їх легітимацію та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерев'яно Б.В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. *Форум права: електрон. наук. фахове вид.* 2017. № 3. С. 33–39. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_3_8.pdf
2. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2023. № 15. Ст. 51.
3. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2019. № 19. Ст. 74.
4. Дерев'яно Б.В., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К. Криптовалюта як об'єкт процедур банкрутства. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 3. С. 655–658. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-3/158>

5. Дядик В.О. Правове регулювання обігу криптовалюти (міжнародний досвід). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Випуск 8. С. 266–270. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2020-8/66>
6. Король М.М., Дір І.Ю., Вароді В.М. Особливості обігу криптовалют як тенденція цифровізації глобальних фінансів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 28. Ч. 1. С. 170–174. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2019-28-30>
7. Лапчук Б. Основні відмінності криптовалют від традиційних грошей. *Вісник Львівського університету*. 2018. Випуск 44. С. 278–288. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/9439-18293-1-PB.pdf>
8. Левицький В.О., Радинський С.В., Радинська С.С. Нормативно-правове регулювання ринку криптовалют та діяльність криптобірж в Україні та світі. *Інноваційна економіка*. 2023. Випуск 3. С. 38–43. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/43010/1/%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%AF_%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%9F%D0%A2%D0%9E%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%96%D0%86.pdf
9. Лов'як О., Лозова Т. Окремі аспекти обігу криптовалюти в Україні. *Jurnalul Juridic National: Teorie si Practica*. 2018. № 1. С. 104–108. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2018/1/part_1/24.pdf
10. Момот І.О., Момот Ю.Г., Козенков Д.Є. Сутність та особливості функціонування криптовалют. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 15. С. 713–719. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/15_ukr/107.pdf
11. Рядінська В.О. Криптовалюти: сучасні підходи до визначення фінансово-правової природи. С. 152–157. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezy_18_09_2020_27.pdf
12. Івахно В., Романчук А. Криптовалюта в Україні: регулювати чи дозволити згоріти? *Loyer Hunt*. 2023. 9 серпня. URL: <https://loyer.com.ua/uk/kryptovalyuta-v-ukrayini-regulyuvaty-chy-dozvolity-zgority/>
13. Усатенко О.В., Макурін А.А. Нормативно-правове регулювання доходів від операцій із криптовалютою. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2020. Випуск 34. С. 191–196.
14. Crypto Currency Market Capitalisation, CoinMarketCap website. URL: <https://coinmarketcap.com>
15. Щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin: Роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 року. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>
16. Деревянко Б.В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_5/